

Występowanie dolegliwości bólowych kręgosłupa wśród pracowników sektora handlowego

The occurrence of spinal pain in trade sector workers

Katarzyna Augustyniuk¹,
Anna Leśniak²,
Małgorzata Szkup¹,
Dorota Rogalska³,
Anna Jurczak¹

¹Zakład Pielęgniarstwa, Pomorski Uniwersytet Medyczny w Szczecinie
²Studenckie Koło Naukowe przy Zakładzie Pielęgniarstwa, Pomorski Uniwersytet Medyczny w Szczecinie
³Katedra i Zakład Zdrowia Publicznego, Pomorski Uniwersytet Medyczny w Szczecinie

STRESZCZENIE

Wstęp. Dolegliwości bólowe kręgosłupa są najczęstszym objawem zaburzenia struktury i funkcji narządu ruchu. Pracownicy sektora handlowego, są szczególnie narażeni na przeciążenia kręgosłupa.

Celem pracy była analiza zależności między występowaniem dolegliwości bólowych kręgosłupa a wiekiem, płcią, wykształceniem i stażem pracy.

Materiał i metody. Badanie przeprowadzono wśród 200 pracowników sektora handlowego sklepów branży spożywczej w 2013 roku w Choszcznie. Zastosowano metodę sondażu diagnostycznego, narzędziem był kwestionariusz ankiety zawierający pytania charakteryzujące badaną grupę oraz Wizualną Skalę Analogową.

Wyniki. Ból odcinka lędźwiowego oceniono na średnim poziomie, a szyjnego odcinka na słabym poziomie. Osoby deklarujące ból odcinka lędźwiowego (58%) i odcinka szyjnego (56%), były w wieku 36–55 lat. Ból odcinka lędźwiowego w 78% dotyczył kobiet. Osoby ze stażem pracy 6–15 lat w 44% deklarowały ból.

Wnioski:

1. Występowanie dolegliwości bólowych kręgosłupa jest dość częstym zjawiskiem u handlowców wymagającym przestrzegania zasad ergonomii pracy.
2. Wiek i staż pracy przyczyniają się do nasilenia bólu kręgosłupa u handlowców.
3. Dolegliwości bólowe odcinka lędźwiowego częściej występują u kobiet.

Forum Medycyny Rodzinnej 2016, tom 10, nr 2, 95–98

słowa kluczowe: ból, kręgosłup, handel

ABSTRACT

Background. Spinal pain is the most common manifestation of the disturbed structure and function of the motor organ. Trade sector workers run a high risk of the spine overload.

Objectives was to analyze the relationship between spinal pain and such variables as: age, gender, education, and work seniority.

Material and methods. This survey-based study was conducted in 2013, using the Visual Analogue Scale and the questionnaire concerning characteristics of the study group. It involved 200 workers of the trade sector stores the food industry in Choszczno.

Adres do korespondencji:

dr n. med. Katarzyna Augustyniuk
Zakład Pielęgniarstwa, Pomorski Uniwersytet Medyczny w Szczecinie
e-mail: augustyniuk@poczta.onet.pl

Results. Lumbar pain was assessed as medium, and neck pain as weak. Respondents complaining of lumbar (58%) and neck pains (56%) were aged 36–55 years. In 78% of cases, lumbar pain affected women. Some 44% of respondents with six-fifteen-years' work experience suffered from pain.

Conclusions.

1. The occurrence of spinal pain is quite common among trade workers, and requires applying ergonomic principles.
2. Age and work seniority increase spinal pain in trade workers.
3. Lumbar pain is more common among women.

Forum Medycyny Rodzinnej 2016, vol 10, no 2, 95–98

key words: pain, spine, trade

WSTĘP

Ból to nieprzyjemne doznanie czuciowe i emocjonalne [1]. Wśród czynników ryzyka zespołów bólowych kręgosłupa wyróżnia się: pracę fizyczną, brak ergonomii pracy, dźwiganie, pozycje siedzące, stres, otyłość i staż pracy [2]. Handlowcy to grupa szczególnie narażona na przeciążenia układu ruchu i działanie czynników mechanicznych przekraczających wytrzymałość fizyczną organizmu.

Cel pracy była analiza zależności między występowaniem dolegliwości bólowych kręgosłupa a wiekiem, płcią, wykształceniem, czasem i stażem pracy.

MATERIAŁ I METODY

Wykorzystano metodę sondażu diagnostycznego, narzędziem był kwestionariusz ankietowy oraz analogowo-wzrokowa skala bólu (VAS, *Visual Analogue Scale*). W badaniu wykorzystano punktację od 0 do 4, gdzie: 0 oznacza brak bólu, a 4 — bardzo silny ból. Badania przeprowadzono w 2013 roku wśród 200 handlowców miasta Choszczna. Spośród badanych kobiety stanowiły 81%, a mężczyźni 19%. Wiek badanych wahał się od 25 do 60 lat. Większość badanych legitymowała się wykształceniem średnim (56,5%) i wyższym (24,5%). Badani w 24,5% pracowali zawodowo 6–10 lat, 24% — 1–5 lat, 21,5% — 11–15 lat. Spośród badanych 74,5% pracowało 8 godzin dziennie, 24% — 5 godzin, 24,5%

— 12 godzin. Uzyskane dane zakodowano w arkuszu Excel. Obliczenia i analizę statystyczną wykonano w pakiecie STATISTICA 10 PL. Zastosowano statystyki opisowe i obliczenia procentowe. Wykorzystano test *t*-Studenta oraz test Chi-kwadrat. Przyjęto wartość prawdopodobieństwa $p < 0,05$.

WYNIKI

Badani w 43% ocenili ból w lędźwiowym odcinku na 2 punkty, czyli średnio nasilony. Słaby ból umożliwiający chodzenie wskazało 23%. Silny wymagający leżenia i stosowania leków odczuwało 12,5%, bardzo silny powodujący zmiany w zachowaniu odczuwało 1,5% (tab. 1).

Nasilenie bólu w obrębie kręgosłupa szyjnego na 1 punkt oceniło 45% badanych. Średni ból odczuwało 28% badanych. Zaledwie 2% oceniło nasilenie bólu na 3 lub 4 punkty (tab. 2).

Analiza zależności między występowaniem bólu a zmiennymi (osoby z bólem), wykazała zależności między wiekiem a bólem w odcinku lędźwiowym. Spośród deklarujących ból 58,12% to osoby w przedziale wiekowym 36–55 lat. Analiza wykazała zależność między płcią a bólem. Wśród deklarujących ból aż 78,13% stanowiły kobiety. Nie wykazano zależności między poziomem wykształcenia a bólem. Analiza wykazała zależności między stażem pracy a bólem. Staż pracy

Tabela 1

Nasilenie dolegliwości bólowych w odcinku lędźwiowym

Skala VAS N = 200 (N = 100%)	0 brak bólu	1 ból słaby, umożliwiający chodzenie, pracę	2 ból średni, utrudniający chodzenie	3 ból silny, wymagający leżenia i stosowania leków przeciwbólowych	4 bardzo silny ból, powodujący zmiany w zachowaniu
Odcinek lędźwiowy	40 (20%)	46 (23%)	86 (43%)	25 (12,5%)	3 (1,5%)

Tabela 2

Nasilenie dolegliwości bólowych w odcinku szyjnym

Skala VAS N = 200 (N = 100%)	0 brak bólu	1 ból słaby, umożliwiający chodzenie, pracę	2 ból średni, utrudniający chodzenie	3 ból silny, wymagający leżenia i stosowania leków przeciwbólowych	4 bardzo silny ból, powodujący zmiany w zachowaniu
Odcinek szyjny	50 (25%)	90 (45%)	56 (28%)	3 (1,5%)	1 (0,5%)

osób deklarujących ból (44,37%) mieścił się w przedziale 6–15 lat. Wykazano zależności między czasem pracy a bólem. Spośród osób deklarujących ból 75% pracowało w systemie 8-godzinnym (tab. 3).

Ocena zależności między występowaniem bólu w odcinku szyjnym a zmiennymi (osoby z bólem) wykazała występowanie zależności między wiekiem a bólem. Wśród deklarujących ból 56,66% to osoby w wieku 36–55 lat. Nie wykazano zależności między płcią a występowaniem bólu w tym odcinku, podobnie jak między wykształceniem a bólem. W badaniu wykazano zależność między stażem pracy a bólem. Spośród osób deklarujących ból 44% to osoby pracujące 6–15 lat (tab. 4).

DYSKUSJA

Dolegliwości bólowe kręgosłupa kwalifikowane są jako problem leczniczy i społeczny [3]. Klimaszewska podaje, że na ból kręgosłupa, przynajmniej raz w roku, skarży się około 80% populacji [4]. W grupie zawodów, w których odnotowuje się występowanie dolegliwości szkieletowych związanych z pracą WRMSD (*Work Related Musculoskeletal Disorders*), podaje zawód sprzedawcy [5]. W badaniach własnych wykazano, że największy odsetek

Tabela 3

Analiza dolegliwości bólowych odcinka lędźwiowego względem zmiennych

Dolegliwości bólowe a zmienne	Lędźwiowy odcinek kręgosłupa N = 160
Wiek	p = 0,001 $\chi^2 = 19,516$
Płeć	p = 0,038 $\chi^2 = 4,296$
Wykształcenie	p = 0,164 $\chi^2 = 5,103$
Staż pracy	p = 0,000 $\chi^2 = 29,042$
Czas pracy	p = 0,000 $\chi^2 = 16,787$

Tabela 4

Analiza dolegliwości bólowych odcinka szyjnego względem zmiennych

Dolegliwości bólowe a wybrane zmienne	Szyjny odcinek kręgosłupa N = 150
Wiek	p = 0,001 $\chi^2 = 20,085$
Płeć	p = 0,145 $\chi^2 = 2,122$
Wykształcenie	p = 0,634 $\chi^2 = 1,710$
Staż pracy	p = 0,010 $\chi^2 = 18,290$
Czas pracy	p = 0,413 $\chi^2 = 2,861$

handlowców, czyli 43%, oceniło ból w odcinku lędźwiowym jako średnio nasilony, natomiast w odcinku szyjnym 45% badanych deklaro- wało ból o słabym nasileniu. Ból częściej doty- czył kobiet. Potwierdzeniem są badania Depy i Drużbickiego, w których u kobiet występo- wały większe dolegliwości niż u mężczyzn [6]. Podając za Sałacką i wsp., kobiety z bólem krę- gosłupa częściej zgłaszają się do lekarza [7]. Paprocka i wsp. wykazali, że zespół bólowy dolnego odcinka występuje aż u 70–80% osób do 20. roku życia, a częstość jego występowania wzrasta z wiekiem, stażem pracy i częściej dotyczy kobiet [8]. Wykazano występowanie zależności między stażem pracy a bólem krę- gosłupa ($p = 0,000$). Według Głodzika i wsp. największa grupa badanych odczuwających

ból odcinka lędźwiowego (22%) i szyjnego (28%) pracowała powyżej 30 lat [9].

Z przeprowadzonych badań i oceny skali problemu bólu kręgosłupa w grupie handlow- ców można wnioskować, że są oni grupą zawo- dową szczególnie narażoną na występowanie zespołów bólowych.

WNIOSKI

1. Występowanie dolegliwości bólowych kręgosłupa jest dość częstym zjawiskiem u handlowców, wymagającym przestrze- gania zasad ergonomii pracy.
2. Wiek i staż pracy przyczyniają się do nasi- lenia bólu kręgosłupa u handlowców.
3. Dolegliwości bólowe odcinka lędźwiowe- go częściej występują u kobiet.

PIŚMIENNICTWO

1. Loeser J.D. The Kyoto protocol of IASP Basic Pain Terminology. *Pain* 2008; 137: 473–477.
2. Głodzik J., Kurek M., Curyło M., Aleksander P., Racz- kowski J.W. Ograniczenia funkcjonalne związane z bólami kręgosłupa wśród zawodowych kierowców. *Kwart. Ortop.* 2012; 3: 316–317.
3. Gałuszka G., Gałuszka R., Lewicki R., Wybraniec-Le- wicka B. Ocena poziomu funkcjonowania pacjentów z nawracającymi bólami kręgosłupa odcinka lędź- wiowo krzyżowego. *Kwart. Ortop.* 2009; 4: 431–438.
4. Klimaszewska K., Krajewska-Kulak E., Kondzior D., Kowalczyk K., Jankowiak B. Jakość życia pacjentów z zespołami bólowymi odcinka lędźwiowego kręgo- słupa. *Prob. Pielęg.* 2011; 19: 47–54.
5. Punnett L., Wegman D. Work-related musculoske- letal disorders: the epidemiologic evidence and the debate. *J. Electromyogr. Kinesiol.* 2004; 14: 13–23.
6. Depa A., Drużbicki M. Ocena częstości występowania zespołów bólowych lędźwiowego odcinka kręgosłu- pa w zależności od charakteru wykonywanej pracy. *Przegląd Medyczny Uniwersytetu Rzeszowskiego* 2008; 1: 34–41.
7. Sałacka A., Hornowska I., Późniak J., Kotkowiak L., Michoń P. Ostre zespoły bólowe kręgosłupa w prak- tyce lekarza rodzinnego. *Fam. Med. Prim. Care Rev.* 2009; 11: 479–480.
8. Paprocka J., Jamróz E., Gluszkiewicz E., Klimczak A., Kluczeńska E., Marszał E. Zespoły bólowe kręgosłu- pa u dzieci. *Wiad. Lek.* 2008; 61: 183–189.
9. Głodzik J., Kurek M., Curyło M., Aleksander P., Racz- kowski J.W. Ograniczenia funkcjonalne związane z bólami kręgosłupa wśród zawodowych kierowców. *Kwart. Ortop.* 2012; 3: 316–317.